

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

УДК 159.99

КРАСНОКУТСЬКИЙ М. І.

Національний університет цивільного захисту України

Психологічні засади зменшення помилкових дій спортсменів пожежно-прикладного спорту під час змагань

Анотація. Мета: визначити комплекс індивідуально-психологічних особливостей, які компенсують вплив психологічних детермінант помилкових дій спортсменів пожежно-прикладного спорту. **Матеріал і методи:** у дослідженні взяли участь 102 спортсмени пожежно-прикладного спорту віком від 17 до 30 років. Використовувались наступні психодіагностичні методики «Дослідження тривожності» (авт. Ч. Д. Спілберг. Адаптований варіант Ю. Л. Ханіна); тест «Коректурна проба» Б. Бурдона; методика «Інтелектуальна лабільність»; методика «Прогноз»; «Теплінг-тест». **Результати:** наведено результати дослідження щодо вирішення наукової проблеми, що виявляється в розкритті суб'єктивних детермінант помилкових дій спортсменів пожежно-прикладного спорту Державної служби з надзвичайних ситуацій України. **Висновки:** визначений комплекс індивідуально-психологічних особливостей спортсменів пожежно-прикладного спорту дає можливість оптимізувати їх тренувальний процес та знизити вірогідність допущення ними помилок під час змагань.

Ключові слова: рятувальник, спортсмен, помилкова дія, соціально-психологічні детермінанти, пожежно-прикладний спорт.

Вступ. В умовах сучасного стрімкого розвитку технологій та виробництва все частіше виникають складні надзвичайні ситуації техногенного характеру та природного характеру, і, як наслідок – зростають вимоги до підготовки персоналу ДСНС України, які залучаються до ліквідації наслідків цих надзвичайних ситуацій [2]. Якісне та безпомилкове виконання ними професійно-службових завдань потребує висококласної спеціальної фізичної підготовки, яка досягається завдяки тренуванням.

І не випадково, що базою спеціальної фізичної підготовки для пожежних-рятувальників є саме пожежно-прикладний спорт. Досягнення у цьому спорті обумовлюють розвиток та формування професійно-важливих якостей, тобто психологічних властивостей рятувальника, які забезпечують його стійкість до впливу певних несприятливих факторів професійно-службової діяльності, зумовлюючи безпомилковість виконання поставленого завдання. Також зазначимо, що виконання різних видів вправ пожежно-прикладного спорту є своєрідною імітацією виконання пожежними-рятувальниками своїх службових обов'язків в умовах надзвичайних ситуацій.

Пожежно-прикладний спорт вважається екстремальним видом спорту та є достатньо травматичним, де ціна помилки може призвести до каліцтва та загибелі спортсменів [3]. Тому велике значення має безпомилковість виконання кожного з видів спортивних вправ.

На сучасному етапі помилкові дії вивчаються через призму надійності фахівця, працюючого у конкретних видах діяльності. Проблема надійності (безпомилковості) професійної діяльності спеціалістів екстремального профілю є головною у межах основних проблем психології праці, інженерної психології, ергономіки, юридичної та військової психології, психології діяльності в особливих умовах та психології спорту.

І хоча різним аспектам проблеми професійної та функціональної надійності, безпомилковості та ефективності діяльності фахівця у системі ДСНС

України присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених, зокрема Л. О. Гонтаренко, Т. В. Гостеевої, О. О. Назарова, Д. В. Лебедева, А. С. Куфлієвського, С. М. Мордюшенка, С. М. Миронця, І. О. Полякова, Ю. О. Приходька, Є. М. Рядинської, А. Г. Снісаренка, О. В. Тімченка, В. Д. Тогобицької, О. І. Скленя та ін., остаточно вирішення цієї проблеми потребує додаткових досліджень.

Також мали значення і наукові праці сучасних психологів, які займаються проблемою успішності виступів на змаганнях, безпомилковості та ефективності діяльності у спорті (В. А. Ганзен, Е. П. Ільїн, М. Д. Левітов, А. Ц. Пуні, А. В. Родіонов, В. Н. Юрченко й ін.) та проблемою готовності спортсмена до змагання – В. А. Алаторцев, А. Д. Гашошкін, А. Р. Грин, Р. І. Жарінова, А. Д. Захаров, Е. М. Козлов, А. А. Лалаян, В. Л. Маріщук, Л. С. Нерсесян, Е. Н. Бабаков, О. А. Чернікова.

До теперішнього часу не були предметом спеціального теоретичного вивчення та узагальнення об'єктивні та суб'єктивні детермінанти, що призводять до виникнення помилок у спортивній діяльності спортсмена, які замаються професійно-прикладними видами спорту, у тому числі пожежно-прикладним спортом, у наукових дослідженнях висвітлювались лиш їх окремі елементи.

Мета дослідження: визначити комплекс індивідуально-психологічних особливостей, які компенсують вплив суб'єктивних детермінант помилкових дій спортсменів пожежно-прикладного спорту.

Завдання дослідження:

- охарактеризувати помилкові дії спортсменів пожежно-прикладного спорту;
- виокремити та класифікувати основні помилкові дії, що характерні для спортсменів пожежно-прикладного спорту;
- визначити та охарактеризувати суб'єктивні детермінанти помилкових дій у спортсменів під час виконання спортивних вправ;
- обґрунтувати можливість зниження впливу суб'єктивних детермінант помилкових дій за допомогою низки індивідуально-психологічних особливостей фахівця.

Матеріал і методи дослідження. У нашому дослідженні приймали участь дві групи експертів. Це діючі тренери та судді і науковці, які займалися цією проблематикою. Окрім експертів, у дослідженні взяли участь спортсмени пожежно-прикладного спорту віком від 17 до 30 років (збірні команди Національного університету цивільного захисту України (м. Харків), Головного управління ДСНС у Харківській області та Академії пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля, (м. Черкаси), що мають спортивну кваліфікацію «майстер спорту міжнародного класу», «майстер спорту України», «кандидат у майстри спорту», I, II та III спортивні розряди.

Так, на підставі результатів експертних оцінок, усіх спортсменів пожежно-прикладного спорту, які приймали участь у нашому дослідженні, розділили на три групи за ознакою рівня ефективності їх спортивної діяльності.

До першої групи (*високий рівень ефективності спортивної діяльності*) увійшли 25 осіб, віком від 22 до 30 років, мають досвід виступів на змаганнях міжнародного і національного рівнів понад 5-ти років і мають спортивну кваліфікацію з пожежно-прикладного спорту.

До другої групи (*середній рівень ефективності спортивної діяльності*) увійшли 34 особи, віком від 19 до 24 років, мають досвід виступів та призові місця на змаганнях національного рівня від 3-х до 5-ти років й мають спортивну кваліфікацію.

До третьої групи (*низький рівень ефективності спортивної діяльності*) увійшли 43 особи віком від 17 до 20 років. Спортивний стаж з пожежно-прикладного спорту становить від 1-го до 3-х років. Мають у своєму активі кілька виступів на змаганнях обласного рівня, мають II та III спортивні розряди, або ж ще не мають спортивних розрядів.

За допомогою батареї психодіагностичних методик були досліджені індивідуально-психологічні особливості, які компенсують вплив суб'єктивних детермінант помилок дій спортсменів. До цих методик входять: «Дослідження тривожності» (авт. Ч. Д. Спілберг. Адаптований варіант Ю. Л. Ханіна) – для вивчення особливостей емоційно-вольової сфери особистості спортсмена пожежно-прикладного спорту; тест «Коректурна проба» Б. Бурдона – для дослідження ступеня концентрації й стійкості уваги спортсменів пожежно-прикладного спорту; метод «Інтелектуальна лабільність» – для вивчення особливостей пізнавальних здібностей спортсменів; методика «Прогноз» – для дослідження особливостей нервово-психічної стійкості спортсменів; «Теплінг-тест» – для виявлення сили нервової системи та встановлення швидкості реакції спортсменів; а також фізіологічні тести, які базуються на динаміці зміни артеріального тиску за методикою, розробленою Я. І. Пугач. Суть методики полягає у контролі динаміки середнього артеріального тиску (САД), котре як неспецифічна реакція організму на зовнішній вплив відображає ступінь емоційної напруги і пов'язаною з ним мірою емоційного хвилювання [4–6]. Також була використана методика визначення суб'єктивних детермінантів, що визначають помилковість дій в особливих і екстремальних умовах змагальної діяльності [7].

Результати дослідження та їх обговорення. У

різноманітних екстремальних видах спорту помилкові дії можуть призвести до необоротних наслідків, пов'язаних з такими категоріями психологічної науки, як «професійне вигорання», «професійний стрес», «професійна деформація». Це відноситься і до пожежно-прикладного спорту, так як він моделює дії різних рятувальників в умовах надзвичайних ситуацій.

Під помилковими діями спортсменів пожежно-прикладного спорту ми розуміємо такий елемент спортивно-професійної діяльності, який порушує її цілеспрямований перебіг і призводить до небажаного для спортсмена результату. За нашим переконанням, помилкові дії спортсменів пожежно-прикладного спорту є поліфакторними, різноманітними, відрізняються часом прояву и можуть призвести до негативних наслідків.

Хотілося б зазначити, що ми досліджували помилкові дії через призму розкладених поетапно спортивних вправ, де скоєна спортсменом помилка буде впливати на кінцевий результат. І вважаємо, що помилкові дії потрібно розглядати від етапу передстартової мобілізації і до фінішу спортсмена.

Види й частота помилкових дій залежить як від структури конкретного виду спорту (її змісту, умов, організації), так і від індивідуальних (у тому числі й психологічних) характеристик спортсмена. Саме тому головною причиною виникнення помилкових дій у змагальній діяльності спортсменів пожежно-прикладного спорту ми вважаємо неузгодженість вимог особистості до даного виду спорту та зміни у структурі особистості, що виникають у результаті невідповідності особистісних особливостей умовам даної діяльності.

Для виявлення помилкових дій спортсменів пожежно-прикладного спорту ДСНС України та їх класифікації були виділені основні характерні етапи спортивної діяльності спортсменів пожежно-прикладного спорту під час їх участі у змаганнях: старт; фініш; подолання перешкод, біг по дистанції; робота з пожежно-технічним обладнанням; робота у команді [3].

У ході нашого дослідження було встановлено, що максимальну кількість помилкових дій спортсмени пожежно-прикладного спорту допускають саме під час змагань. Тобто ми можемо стверджувати, що на психіку спортсмена впливають «змагальні фактори», унаслідок чого він допускає помилкові дії.

Нам вдалося визначити найбільш розповсюджені помилки, що призводять як до низьких спортивних результатів, так і до інших негативних наслідків (табл. 1).

Окрім цього, у результаті дослідження, було з'ясовано, що на виникнення помилкових дій у спортсменів під час змагань та у цілому на результативність їх виступу впливає перш за все змагальний стрес [1]. За допомогою першої групи експертів та спортсменів визначені джерела змагального стресу у спортсменів пожежно-прикладного спорту.

Подальше дослідження дозволило визначити основні стрес-фактори, що лежать в основі конкретних помилок, які допускають спортсмени пожежно-прикладного спорту в умовах проведення змагань: погана концентрація уваги; неузгодженість рухів із процесами сприйняття; нездатність швидко діяти в умовах дефіциту часу; неправильне сприйняття часу; підвищен-

Таблиця 1

Основні помилки пожежно-прикладного спорту

№ з/п	Основні складові пожежно-прикладного спорту	Помилки
1.	Старт	Фальстарт (порушення правил), пізній старт, слабкий викид стегна, уповільнена реакція спортсмена
2.	Фініш	Неправильно виконано фініш (перетин фінішної лінії руками, головою, ногами; перетин сусідньої доріжки у процесі виконання вправи, не з'єднано ствол з рукавною лінією до лінії фінішу, роз'єднано рукави між собою, не з'єднано розгалуження; втрата пожежно-технічного оснащення, яке використовується під час виконання вправи
3.	Подолання перешкод, біг по дистанції	Втрачено рівновагу тіла, сплигування до обмежувальної лінії, низька швидкість переміщення, перетинання чужої (сусідньої) доріжки, що призвело до скорочення дистанції, невміло виконано роботу із пожежно-технічним оснащенням
4.	Робота із пожежно-технічним оснащенням	Втрачання оснащення, розкочування пожежних рукавів на доріжку суперника, не з'єднано рукавну лінію, неправильно встановлено або підвищено драбину, не погашено вогонь в деко
5.	Робота у команді	Непорозуміння партнерів, що призводить до помилок під час забігу

Таблиця 2

Взаємозв'язок стрес-факторів та індивідуально-психологічних якостей спортсмена, які відповідають за опірність помилкам

Стрес-фактори	Індивідуально-психологічні якості, які відповідають за опірність помилкам
Погана концентрація уваги	– тривалий час зберігати стійку увагу, розподіляти та концентрувати увагу; – вміти переключати увагу з одного об'єкта на інший;
Неузгодженість рухів із процесами сприйняття	
Нездатність швидко діяти в умовах дефіциту часу	– узгодженість рухів із процесами сприйняття;
Неправильне сприйняття часу	– стійкість до динамічних навантажень;
Підвищене хвилювання, поганий сон за день або кілька днів до змагань	– здатність швидко діяти в умовах дефіциту часу; – оптимальний рівень тривожності

Таблиця 3

Показники рівнів виразності особистісної та реактивної тривожності у спортсменів пожежно-прикладного спорту із різним спортивним стажем

Вид	Рівень виразності	1-ша група (%)	2-га група (%)	3-тя група (%)	Ф (1, 2)	Ф (1, 3)	Ф (2, 3)
ОТ	Високий	10,15	8,20	12,04	0,39	0,34	0,07
	Помірний	65,34	61,57	53,92	0,40	0,85	0,46
	Низький	24,51	30,23	34,04	0,46	0,75	0,30
РТ	Високий	8,37	12,45	20,10	1,13	2,17*	1,08
	Помірний	56,81	62,99	63,09	0,44	0,36	0,57
	Низький	34,82	24,56	16,81	1,04	2,65**	1,70*

Примітка. * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$.

не хвилювання, поганий сон за день або кілька днів до змагань. Було доведено, що визначені стрес-фактори утворюють суб'єктивні детермінанти помилкових дій спортсменів пожежно-прикладного спорту.

Наступним кроком нашого дослідження стало опитування другої групи експертів, що дозволило визначити індивідуально-психологічні особливості спортсменів пожежно-прикладного спорту, які ком-

пенсують і знижують вплив суб'єктивних факторів помилкових дій (табл. 2).

У подальшому за допомогою вищезазначеної батареї психодіагностичних методик були досліджені виділені особливості спортсменів.

Результати, які були отримані нами за методикою Спілберга-Ханіна дозволили визначитися з рівнями реактивної та особистісної тривожності спортсмена

Таблиця 4

Показники виразності окремих властивостей уваги у спортсменів з пожежно-прикладного спорту із різним спортивним стажем та кваліфікацією

Властивості уваги	1-ша гр. ($\bar{X} \pm m$)	2-га гр. ($\bar{X} \pm m$)	3-тя гр. ($\bar{X} \pm m$)	t (1, 2)	t (1, 3)	t (2, 3)
Обсяг	909,41 \pm 2,99	857,16 \pm 2,75	720 \pm 3,03	12,62*	44,50*	33,76*
Концентрація	3,75 \pm 0,75	3,37 \pm 0,49	2,90 \pm 0,35	0,42	1,03	0,78

Примітка. * $p \leq 0,05$.

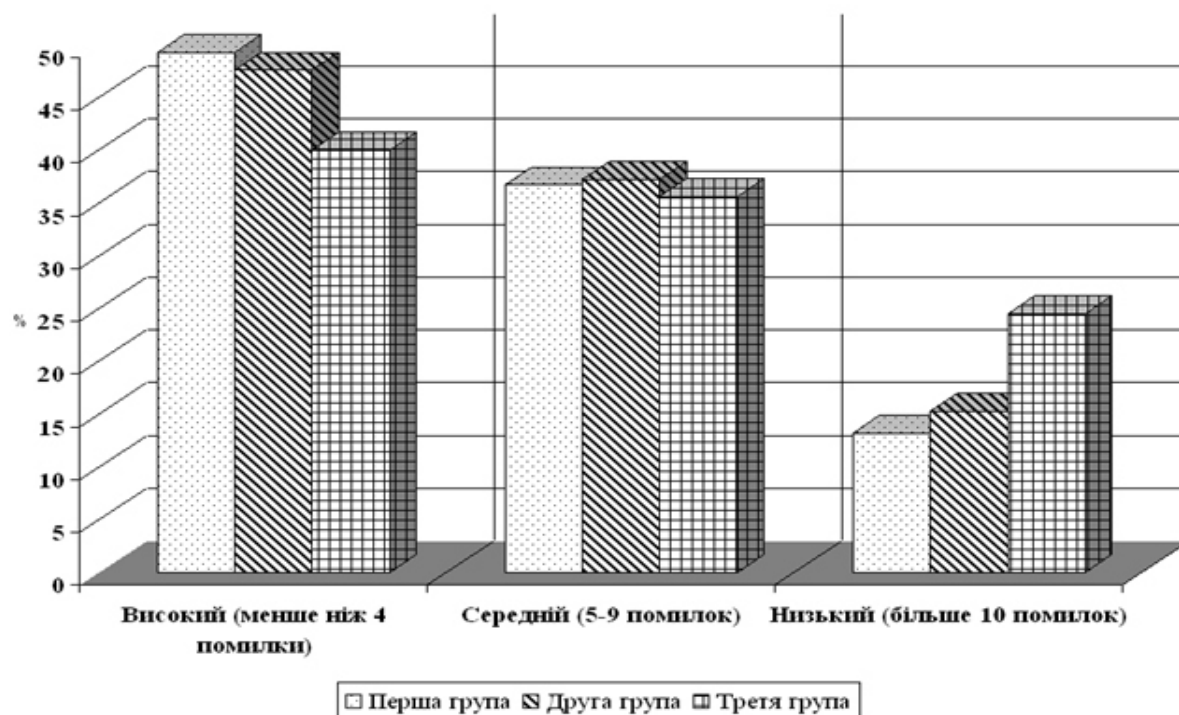

Рис. 1. Рівні інтелектуальної лабільності у спортсменів пожежно-прикладного спорту із різним професійним досвідом

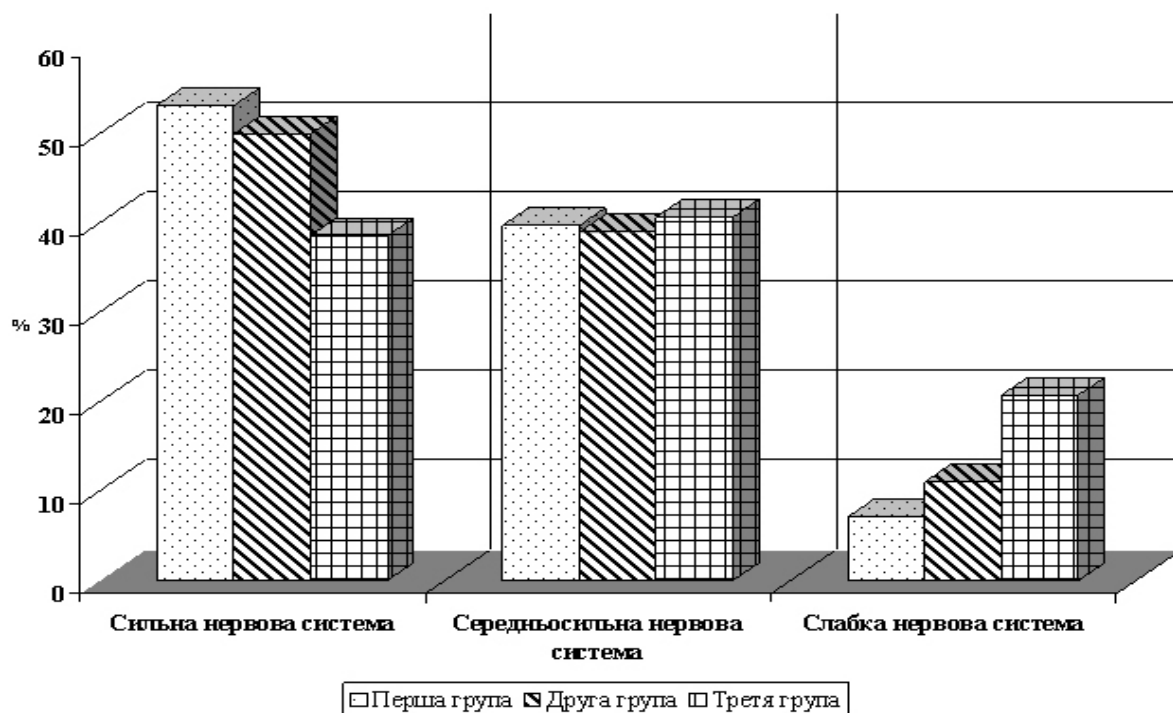

Рис. 2. Виразність сили нервової системи у спортсменів пожежно-прикладного спорту

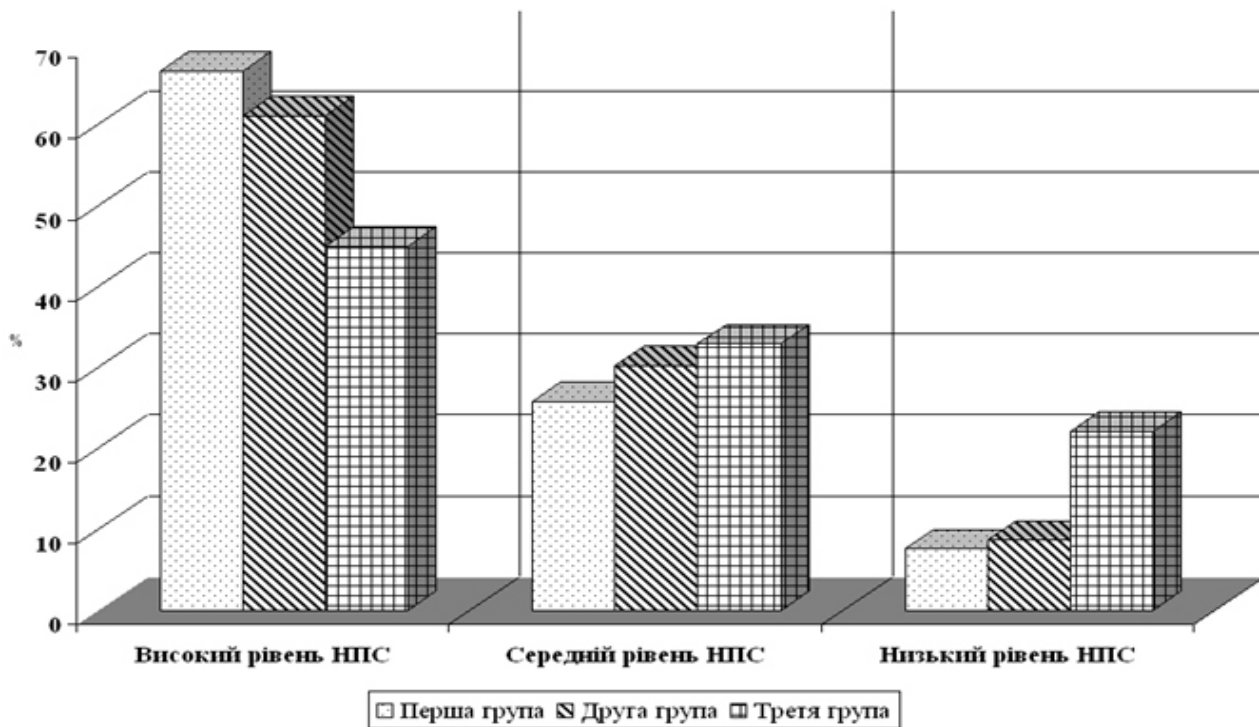

Рис. 3. Рівні нервово-психічної стійкості спортсменів із різними показниками ефективності спортивної діяльності

(табл. 3), які перш за все впливають на його передстартовий стан і, як наслідок – на виникнення помилок у спортсмена вже під час старту.

Узагальнюючи отримані дані, можна сказати, що найбільш тривожними є спортсмени пожежно-прикладного спорту, спортивний стаж яких складає від одного до трьох років. В умовах змагань такі спортсмени не можуть ефективно контролювати свій передстартовий стан і припускають помилок уже під час старту. Виходячи з цього, представляється необхідним введення корекційних прийомів, націлених на зниження рівня реактивної тривожності у менш досвідчених спортсменів.

Вважаємо за необхідне додати, що надто низький рівень тривожності є також небажаним, з погляду спортивної надійності (а отже й безпомилковості у змагальній діяльності) спортсмена, оскільки може свідчити про недостатній рівень мотивації та нехтування правилами змагань.

За результатами «Коректурна проба (тест) Бурдона», було встановлено, що низькі показники обсягу та концентрації уваги спортсменів пожежно-прикладного спорту зумовлюють виникнення у них помилкових дій на різних етапах виконання спортивних вправ під час змагань (табл. 4).

Результати за методикою «Інтелектуальна лабільність» дозволяють стверджувати, що саме ці показники лежать в основі короткострокового прогнозу надійності спортсмена під час його участі у конкретних змаганнях (рис. 1).

Таким чином, у спортсменів-початківців пожежно-прикладного спорту існує більша вірогідність появи помилок, вже на початку виконання спортивних вправ під час змагань. Зазначені особливості інтелектуальної лабільності спортсменів пожежно-прикладного

спорту дають змогу проводити короткостроковий прогноз надійності цих спортсменів.

Методика «Теплінг-тест» дозволила визначити, що у спортсменів зі слабкою нервовою системою є більша вірогідність скоєння помилкових дій навіть в умовах тренувального процесу (рис. 2).

Зазначимо, що виявлені особливості щодо сили нервової системи спортсменів з даного виду спорту різного рівня кваліфікації надають можливість проведення більш ефективних заходів у рамках їх спортивної підготовки.

Щодо особливостей нервово-психічної стійкості спортсменів з пожежно-прикладного спорту, то отримані дані дозволяють говорити про існування певних розходжень у виразності рівнів нервово-психічної стійкості у спортсменів з пожежно-прикладного спорту (рис. 3).

У ході дослідження встановлено, що вірогідність появи помилок під час змагань у найдосвідченіших спортсменів пожежно-прикладного спорту знижується завдяки їхнім високим показникам нервово-психічної стійкості.

Висновки. Визначений у ході нашого дослідження комплекс індивідуально-психологічних особливостей спортсменів пожежно-прикладного спорту, які компенсують вплив суб'єктивних факторів змагального стресу, дає можливість оптимізувати тренувальний процес спортсменів пожежно-прикладного спорту та знизити вірогідність допущення ними помилок під час змагань.

Використання об'єктивних методик контролю змін емоційного стану за показаннями САД дозволило встановити, що висока успішність виступу відзначалася у тих спортсменів, які зберігали в екстремальних умовах нормальний рівень емоційного напруження

і незначне емоційне хвилювання. Відмінною особливістю такої поведінки спортсменів високого класу є стриманість при успіху і холоднокровність при невдачі, що забезпечувало їм точність оцінки поточної ситуації у формуванні керуючих дій при виборі адекватних форм поведінки.

Аналіз рівня підготовленості спортсменів і допущених ними помилок у ході виконання змагальних завдань дозволив класифікувати основні детермінанти їх виникнення. В основі їх виникнення лежать такі фактори, як міра відповідальності, що визначається

рівнем особливих умов і недостатня інформативність виникає ситуації, що визначає міру її екстремальності. Кількісна оцінка цих складових визначає право на допустиму помилку і дозволяє в подальшому здійснювати необхідні заходи запобігання їм.

Перспективи подальших досліджень.

Створення системної моделі, яка могла б змістовно відбити особливості прогнозування вірогідності допущення помилкових дій спортсменами пожежно-прикладного спорту.

Список використаної літератури:

1. Вяткин Б. А. Управление психическим стрессом в спортивных соревнованиях [Текст] / Б. А. Вяткин. – М. : ФиС, 1981. – 112 с.
2. Экстремальна психологія [Текст] : підручник / А. С. Куфлієвський, Д. В. Лебєдєв, С. М. Миронець та ін. ; за заг. ред. О. В. Тімченка. – К. : Август Трейд, 2007. – 502 с.
3. Правила змагань з пожежно-прикладного спорту [Текст] / Федерація пожежно-прикладного спорту України. – Київ, 2011. – 95 с.
4. Малахов В. А. Влияние эмоционального состояния на поведение в экстремальных условиях соревновательной деятельности / В. А. Малахов, Я. И. Пугач, А. М. Серебряков, В. А. Друзь // Физическое воспитание студентов. – Харьков, 2014. – № 2. – 25–31 с.
5. Пугач Я. И. Исследование особенностей протекания индивидуальных реакций артериального давления на различные изменения окружающей среды / Я. И. Пугач // Физическое воспитание и спорт в высших учебных заведениях. Сб. статей X международной конференции посвященной 60-летию БГТУ им. Г. В. Шухова. – Ч. 2. – Белгород, 2014. – 172–183 с.
6. Пугач Я. И. Особенность осуществления деятельности человека в экстремальных условиях ее протекания / Я. И. Пугач // Экстремальная деятельность человека : «Теория и практика прикладных и экстремальных видов спорта». – № 3(29). – Москва : 2013. – 8–10 с.
7. Пугач Я. И. Вплив емоційного стану спортсменів різної кваліфікації на успішність змагальної діяльності : дис. ... к. фіз. вих. : 24.00.01 / Я. И. Пугач. – Харків, 2014. – 226 с.

Стаття надійшла до редакції: 10.03.2015 р.

Опубліковано: 30.04.2015 р.

Аннотация. Краснокутский Н. И. Психологические основы уменьшения ошибочных действий спортсменов пожарно-прикладного спорта во время соревнований. **Цель:** определить комплекс индивидуально-психологических особенностей, которые компенсируют влияние психологических детерминант ошибочных действий спортсменов пожарно-прикладного спорта. **Материал и методы:** в исследовании приняли участие 102 спортсмена пожарно-прикладного спорта в возрасте от 17 до 30 лет. Использовались следующие психодиагностические методики «Исследование тревожности» (авт. Ч. Д. Спилберг. Адаптированный вариант Ю. Л. Ханина); тест «Корректирующая проба» Б. Бурдона; методика «Интеллектуальная лабильность»; методика «Прогноз»; «Теппинг-тест». **Результаты:** приведены результаты исследования относительно решения научной проблемы, что проявляется в раскрытии субъективных детерминант ошибочных действий спортсменов пожарно-прикладного спорта ГСЧС Украины. **Выводы:** определенный комплекс индивидуально-психологических особенностей спортсменов пожарно-прикладного спорта дает возможность оптимизировать тренировочный процесс и снизить вероятность допущения ими ошибок во время соревнований.

Ключевые слова: спасатель, спортсмен, ошибочное действие, социально-психологические детерминанты, пожарно-прикладной спорт.

Abstract. Krasnokutskiy M. Psychological fundament of reducing of sportsmen's mistaken actions of fire-applied sport during competition. **Purpose:** to identify individual psychological characteristics which compensate the impact of psychological determinants of erroneous actions of fire applied sport athletes. **Material and Methods:** the study involved 102 fire applied sport athletes from the age of 17 to 30. We used the following methods of psycho-diagnosis "Investigation of anxiety" (auth. Ch. D. Spielberg. Adapted version by Y. L. Hanin); test "Proof Test" by B. Bourdon; method "Intellectual liability"; technique "Prediction"; "Tapping test"). **Results:** the results of research present solving a scientific problem what appears in the disclosure of subjective determinants of erroneous athlete's actions. **Conclusions:** the complex of individual psychological characteristics of fire applied sport athletes makes it possible to optimize their training process and reduce the likelihood of errors during the competition.

Keywords: rescuers, athlete, erroneous action, socio-psychological determinants, fire applied sport.

References:

1. Vyatkin B. A. Upravleniye psikhicheskim stressom v sportivnykh sorevnovaniyakh [Management of mental stress in sports], Moscow, 1981, 112 p. (rus)
2. Kufflievskiy A. S., Lebedev D. V., Mironets S. M., Timchenka O. V. Yekstremalna psikhologiya [Extreme psychology], Kyiv, 2007, 502 p. (ukr)
3. Pravila zmaganiya z pozhezhno-prikladnogo sportu [Terms competitions on fire and applied sport], Kyiv, 2011, 95 p. (ukr)
4. Malakhov V. A., Pugach Ya. I., Serebryakov A. M., Druz V. A. Fizicheskoye vospitaniye studentov [Physical education students], Kharkov, 2014, vol. 2, 25–31 p. (rus)
5. Pugach Ya. I. Fizicheskoye vospitaniye i sport v vysshikh uchebnykh zavedeniyakh. Sb. statey X mezhdunarodnoy konferentsii posvyashchennoy 60-letiyu BGTU im. G. V. Shukhova [Physical education and sport in higher educational institutions], vol. 2, Belgorod, 2014, 172–183 p. (rus)
6. Pugach Ya. I. Ekstremalnaya deyatelnost cheloveka : «Teoriya i praktika prikladnykh i ekstremalnykh vidov sporta» [Extreme human activity: "Theory and practice of applied and extreme sports"], vol. 3(29), Moskva : 2013, 8–10 p. (rus)
7. Pugach Ya. I. Vpliv yemotsiynogo stanu sportsmeniv riznoi kvalifikatsii na uspishnist zmagalnoi diyalnosti : dis. ... k. fiz. vikh. : 24.00.01 [The impact of emotional state athletes of different skills to the success of competitive activity : PhD diss.], Kharkiv, 2014, 226 p. (ukr)

Received: 10.03.2015.

Published: 30.04.2015.

Краснокутський Микола Іванович: к. психол. н.; Національний університет цивільного захисту України, вул. Чернишевська, 94, м. Харків, 61023, Україна.

Краснокутский Николай Иванович: к. психол. н.; Национальный университет гражданской защиты Украины, ул. Чернышевская, 94, г. Харьков, 61023, Украина.

Mykola Krasnokutskyi: PhD (Psychology); National University of Civil Protection of Ukraine, Chenyshevska, 94, Kharkiv, 61023, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-4422-1505

E-mail: nikoliy555@mail.ru

Бібліографічний опис статті:

Краснокутський М. І. Психологічні засади зменшення помилкових дій спортсменів пожежно-прикладного спорту під час змагань / М. І. Краснокутський // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2015. – № 2(46). – С. 91–97. – dx.doi.org/10.15391/snsv.2015-2.018

